C/2025/106

2025.1.10.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye

Egyenlőtlenségek általában a szociális védelem terén és konkrétan az „új munkavégzési formák”, valamint az „atipikus munkavállalók” tekintetében

(saját kezdeményezésű vélemény)

(C/2025/106)

Előadó: **Maria del Carmen BARRERA CHAMORRO**

Tanácsadók:	Anna KWIATKIEWICZ (az I. Csoport felkérésére) Cristóbal MOLINA NAVARRETE (a II. Csoporthoz tartozó előadó felkérésére)
Közgyűlési határozat:	2024.2.15.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 52. cikkének (2) bekezdése saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2024.10.3.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2024.10.23.
Plenáris ülésszak száma:	591.
A szavazás eredménye: (mellette/ ellene/tartózkodott)	140/13/51

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy az Európai Unió és a tagállamok – szem előtt tartva az Európai Szociális Chartában meghatározott szociális jogokat – a magas szintű foglalkoztatás, valamint az élet- és munkakörülmények javítása mellett törekednek „a megfelelő szociális védelem” elérésére (az EUMSZ 151. cikke). Hasonlóképpen a szociális jogok európai pillérének 12. elve elismeri a munkavállalók „megfelelő szociális védelemre való jogosultságát”, függetlenül a munkaviszonyuk jellegétől és időtartamától, beleértve – „hasonló feltételek” mellett – az önálló vállalkozókat is.

1.2. Az EGSZB megjegyzi, hogy az Európai Bizottság egy közelmúltbeli jelentése szerint a leginkább versenyképes gazdaságokban és a legdinamikusabb munkaerőpiacokon, köztük az EU és a tagállamok munkaerőpiacain évtizedek óta úgynevezett atipikus foglalkoztatási formák vannak kialakulóban. A jelentés azt is megerősíti, hogy ezek az Európai Unión belüli aktív népesség több mint egyharmadát érintik. Az ILO e tárgyban készült jelentései szerint a tipikus munkáról az atipikus munkára való áttérés kiváltó okai sokrétűek és emelkedő tendenciát mutatnak, ilyen például a globalizáció, a vállalkozásoknál alkalmazott szervezeti innovációk, a digitalizáció, a társadalmi haladás feltételei, valamint a munkaviszonyok szabályozásának változása és hiányosságai.

1.3. Az EGSZB tudomásul veszi a rendelkezésre álló kutatásokon alapuló intézményi konszenzust (ILO, Európai Bizottság, Tanács, Európai Parlament), amely szerint az atipikus foglalkoztatási formákba beleértendők mindazok, amelyek nem felelnek meg a tipikus (alkalmazotti és alárendelt, teljes munkaidős és állandó) foglalkoztatásnak, egyéb új formákkal kiegészítve (ideiglenes foglalkoztatás; részmunkaidő; időszakos munkavégzés; behívásos munkavégzés; platformalapú munkavégzés; színlelt munkaviszonyok; gazdaságilag függő vagy kiszolgáltatott önfoglalkoztatás). Bár az ILO egyértelmű különbséget tesz az atipikus munka és a bizonytalan foglalkoztatás között, az atipikus formákban dolgozó munkavállalók nem részesülnek ugyanolyan szintű védelemben, mint a tipikus munkavállalók, így sok esetben nem garantált számukra a megfelelő és fenntartható ellátásokhoz való hozzáférés.

1.4. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy gyakorlatilag az Európai Unió valamennyi tagállama ratifikálta az Európai Szociális Chartát (legalábbis annak 1961. évi változatát), ami azt jelenti, hogy vállalták, hogy a Charta 12. cikkének (2. és 3. bekezdés) megfelelően „a társadalombiztosítás rendszerét legalább a társadalombiztosítás európai szabályainak ratifikációjához szükséges kielégítő szinten tartják fenn”, és „törekednek arra, hogy a társadalombiztosítási rendszert folyamatosan egyre magasabb szintre emeljék”. Az EGSZB ezért arra ösztönzi a közösségi és a tagállami kormányzati intézményeket, hogy – hatáskörük keretein belül és a megfelelő szintű szociális párbeszédet követően – gondoskodjanak arról, hogy a szociális védelmi rendszerek igazodjanak az atipikus munkavégzési formákhoz, hogy garantálják a megfelelő és fenntartható fedezetet és ellátásokat a tisztességes munka és a méltó élet biztosítása érdekében.

1.5. Az EGSZB úgy véli, hogy a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréséről szóló, a tagállamoknak címzett tanácsi ajánlásban felvázolt út – amely nem zárja ki egy esetleges új szabályozási eszköz vizsgálatát – lehetővé teszi, hogy előrelépés történjen az alábbiak terén:

a) megfelelő szociális védelmi rendszerek (a formális fedezet hiányosságainak megszüntetése);

b) halmozható vagy a rendszerek között átvihető jogok (tényleges fedezet);

c) elegendő ellátás, arányos hozzájárulással (megfelelőség);

d) megfelelő tájékoztatás a jogokról és a kötelezettségekről (átláthatóság).

1.6. Az ILO modellje szerint a megfelelő és fenntartható szociális védelmi rendszerek elengedhetetlenek ahhoz, hogy mindenki számára megfelelő életminőséget lehessen biztosítani. Az EGSZB ezért szükségesnek tartja, hogy a nemzeti gyakorlatokkal összhangban a tagállamok előrelépést tegyenek a szociális védelmi rendszerek terén, hogy azok ne csak a tipikus vagy atipikus munkavállalókra, hanem a polgárok összességére összpontosítsanak, annak érdekében, hogy a szociális jogok európai pillérének 14. alapelvével összhangban minimumjövedelmet biztosítsanak azoknak, akik nem tudnak dolgozni, ötvözve ezt a munkába való visszatérést elősegítő ösztönzőkkel és támogatással a munkaképesek számára, mindenkor biztosítva a kellő védelmet és e rendszerek pénzügyi fenntarthatóságát.

1.7. Ezen előrelépés költségvetési hátterének biztosítása érdekében az EGSZB kéri a tagállamokat, hogy alaposan és átfogóan vizsgálják felül a szociális védelmi rendszerek finanszírozási forrásait, hogy a munkahelyteremtés veszélyeztetése nélkül garantálják azok pénzügyi fenntarthatóságát. Az EU azzal támogathatja a tagállamokat e törekvésükben, hogy megkönnyíti a nemzeti szociális védelmi rendszerek felülvizsgálatával/reformjával kapcsolatos tapasztalatcserét.

1.8. Az EGSZB elismeri, hogy a szociális védelmi rendszereknek a gazdasági és munkaerőpiaci változásokhoz való hozzáigazítása elsősorban a tagállamok hatáskörébe tartozik, a szociális párbeszéd bevonásával. Az Uniónak azonban a szubszidiaritás elvével összhangban nagyobb erőfeszítéseket kell tennie annak érdekében, hogy segítse a tagállamokat azon akadályok kezelésében, amelyek a vizsgálatok szerint a legrelevánsabbak az atipikus munkavégzéssel kapcsolatos szociális védelmi hiányosságaik vizsgálata és szükség esetén orvoslása szempontjából. Ennek célja, hogy – a vállalkozások és a munkavállalók számára biztosított rugalmassági előnyök aláásása nélkül – elegendő és fenntartható, a tipikus munka esetében nyújtotthoz hasonló ellátást biztosítsanak.

1.9. Az EGSZB megjegyzi, hogy az Európai Bíróság és a nemzeti bíróságok korlátozzák annak lehetőségét, hogy nemzeti jogszabályok révén pozitív intézkedések kerüljenek bevezetésre a szociális védelem terén a nemek közötti különbségek orvoslására. Ezért javasolja az Európai Bizottságnak és a Tanácsnak, hogy az aktuális körülményekhez igazítva újítsák meg a 79/7/EK irányelvet ([1]). Az EGSZB következésképpen arra kéri az Európai Bizottságot, hogy mielőbb értékelje a 79/7/EK irányelv végrehajtását, és adott esetben javasolja a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek, hogy az EUMSZ 157. cikkének (4) bekezdésével összhangban hozzák meg azokat a reformokat, amelyeket a legmegfelelőbbnek tartanak arra, hogy a tagállamok a szociális párbeszéd keretében előmozdítsák e különbségek hatékony kiigazítását.

1.10. Az EGSZB úgy véli, hogy a tagállamok közötti tapasztalatcsere további hasznos módot kínál az azzal kapcsolatos bevált gyakorlatok fejlesztésére, hogy a nemzeti szociális védelmi rendszereket hozzáigazítsák a modern munkaerőpiacokhoz, ahol sokféle szerződéses és megállapodási forma van érvényben, melyeknek 40 %-a ([2]) atipikus munkavégzésre vonatkozik, kiigazítva az esetlegesen fennálló egyenlőtlenségeket. Ezért kéri az Európai Bizottságot, hogy mozdítsa elő az ilyen kölcsönös tanulásra irányuló találkozókat, elősegítve a nemzeti szociális partnerek és az EGSZB azokon való részvételét.

([1]) A Tanács irányelve (1978. december 19.) a férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód elvének a szociális biztonság területén történő fokozatos megvalósításáról (HL L 6., 1979.1.10., 24. o.).

([2]) A Bizottság jelentése a Tanácsnak a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréséről szóló tanácsi ajánlás végrehajtásáról, 2023. január 31., COM(2023) 43 final.

2. **Háttér, indokolás és a vélemény tárgyának főbb elemei**

2.1. A mindenki számára megfelelő szociális védelem biztosítása a tisztességes munka koncepciójának részét képezi. Ezt az EGSZB a világszerte biztosítandó tisztességes munkáról szóló európai bizottsági közleményről kiadott véleményében is megerősítette ([3]).

2.2. Az Európai Unió fenntartható jövője csak egy stabilan versenyképes gazdasági rendszer és az erős szociális dimenzió kombinációjára épülhet. Az EGSZB ezért síkraszáll amellett, hogy javítani kell a mindenki számára elérhető szociális védelmet mint az európai szociális modell alapvető és nélkülözhetetlen elemét. Ezt ajánlja a szociális jogok európai pillérének végrehajtásáról szóló vélemény is annak érdekében, hogy ezáltal biztosított legyen a megbízható, megfelelő és elégséges szociális védelmi rendszerek fizetőképessége ([4]), tiszteletben tartva mindeközben a különböző nemzeti hagyományokat és a hatáskörmegosztást.

2.3. Az EGSZB megjegyzi, hogy jelentős elmozdulás figyelhető meg a tipikus (alkalmazotti, határozatlan idejű, teljes munkaidős) foglalkoztatási formák felől az atipikus formák felé, legyenek azok akár hagyományosak (részmunkaidős, ideiglenes, időszakos), akár újak (digitális platformalapú munkavégzés, gazdaságilag függő vagy kiszolgáltatott önfoglalkoztatás ([5])) (ILO, 2016 ([6]); Eurofound, 2017 ([7]); Tanács, 2019 ([8]); Európai Bizottság, 2023 ([9])). Mindezen folyamatokra hatással vannak a munka világában bekövetkezett változások, a makrogazdasági fluktuációk és válságok, valamint a szabályozási reformok.

2.4. Az EGSZB-nek már alkalma nyílt annak kinyilvánítására, hogy támogatja a foglalkoztatás átláthatósági és kiszámíthatósági feltételeinek az uniós és nemzeti jogban történő megerősítését a munkavállalók, különösen az atipikus munkavállalók tekintetében ([10]). Ezek az átláthatósági feltételek magukban foglalják a szociális védelmet is.

2.5. E gazdasági és munkaerőpiaci fejlemények fényében az európai intézmények figyelmeztetnek arra, hogy bár ezek az atipikus formák a rugalmas irányítással kapcsolatban lehetőségeket biztosítanak a vállalkozások és az emberek számára, a gazdasági bizonytalanság miatt egyidejűleg kockázatot is jelentenek. Emellett, amint arra az Európai Bizottság (2023) és az ILO (2016) rámutatott, a szociális védelem e hiányosságai negatív hatást gyakorolhatnak a gazdaság és a társadalom egészére, mivel veszélybe sodorják a belső keresletet, a humán tőkébe történő beruházást és a társadalmi kohéziót.

2.6. Az EGSZB egyetért a Tanáccsal és az Európai Bizottsággal abban, hogy a szociális védelmi rendszereknek az atipikus foglalkoztatási formákkal kapcsolatos tartós hiányosságai súlyosbítják a polgárok generációi, a nemek és a társadalmi csoportok közötti szakadékokat. E lehetséges társadalmi egyenlőtlenség fő oka az, hogy az atipikus foglalkoztatási formákban túlnyomórészt fiatalokat, bevándorlókat és nőket alkalmaznak, így ezekben a csoportokban összpontosul az ideiglenes, részmunkaidős, időszakos vagy nem folyamatos munka, a behívásos munkavégzés, a nulla órás szerződések stb.

2.7. Az EGSZB úgy véli, hogy az ILO javaslatával összhangban ebben a helyzetben döntően hozzájárulna az egyenlőtlenségek csökkentéséhez, beleértve a szociális védelemmel kapcsolatos, nemek közötti szakadékot is ([11]), ha a megfelelő jogalkotási és nem jogalkotási reformok, szakpolitikai intézkedések és pénzügyi támogatások ötvözete révén csökkennének a megfelelő szociális védelemhez való hozzáférés terén fennálló, az atipikus munkavégzési formákat – köztük az önfoglalkoztatókat, különösen a gazdaságilag függő önfoglalkoztatókat és a kiszolgáltatott helyzetben lévőket – érintő hiányosságok.

([3]) Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A tisztességes munka világszerte történő előmozdítása (COM(2022) 66 final) (HL C 486., 2022.12.21., 149. o.).
([4]) Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A szociális jogok európai pillére – a kezdeti végrehajtás értékelése és ajánlások a jövőre (saját kezdeményezésű vélemény) (HL C 14., 2020.1.15., 1. o.).
([5]) https://www.ela.europa.eu/sites/default/files/2023-04/Study-on-the-extent-of-dependent-self-employment-in-the-EU.pdf.
([6]) https://www.ilo.org/publications/non-standard-employment-around-world-understanding-challenges-shaping.
([7]) https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/2017/non-standard-forms-employment-recent-trends-and-future-prospects.
([8]) HL C 387., 2019.11.15., 1. o.
([9]) COM(2023) 43 final.
([10]) Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat tanácsi ajánlásra a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréséről (COM(2018) 132 final) (HL C 440., 2018.12.6., 135. o.).
([11]) Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Nemek közötti egyenlőség az európai munkaerőpiacokon (feltáró vélemény az Európai Parlament felkérésére) (HL C 110., 2019.3.22., 26. o.).

2.8. Az EGSZB tudomásul veszi a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréséről szóló tanácsi ajánlás végrehajtásáról szóló, a Tanácshoz intézett európai bizottsági jelentést ([12]), amely szerint 2021-ben az EU-ban foglalkoztatott népesség közel 40 %-a dolgozott atipikus foglalkoztatási formákban. Közel egymillió ember gazdaságilag függő önfoglalkoztató. Az EGSZB megjegyzi, hogy a nemzetközi jogi szakirodalom egy jelentős irányzata ([13]), amelyet az Európai Bizottság is átvett, azt mutatja, hogy a legtöbb szociális biztonsági rendszer hiányosságokat mutat az atipikus munkavállalók helyzetének megfelelő védelme tekintetében.

2.9. Az EGSZB megjegyzi, hogy az ILO aggodalmát fejezi ki az atipikus foglalkoztatási formákhoz kapcsolódó gazdasági bizonytalanság fokozott kockázata miatt is, és ennek megelőzése érdekében olyan jogalkotási és szakpolitikai intézkedéseket szorgalmaz, amelyek megfelelő szociális védelmet garantálnak (hozzáférés, tényleges fedezet, megfelelőség és átláthatóság) anélkül, hogy megfosztanák az atipikus foglalkoztatást a hozzá kapcsolódó rugalmasságtól ([14]). A mai munkaerőpiacok ugyanis több és jobb lehetőséget kínálnak, de számos helyzetben együtt járnak az elégtelen szociális védelemmel. Az EGSZB ezért úgy véli, hogy a közösségi és a tagállami kormányzati intézményeknek – hatáskörük keretein belül és a megfelelő szintű szociális párbeszédet követően – több erőfeszítést kell tenniük annak biztosítása érdekében, hogy a szociális védelmi rendszerek igazodjanak ezekhez az atipikus munkavégzési formákhoz, hogy garantálják a megfelelő és fenntartható fedezetet és juttatásokat a tisztességes munka és a méltó élet biztosítása érdekében. A szociális biztonsági rendszerek fenntarthatóságának támogatásához stabil és magas foglalkoztatási rátákra van szükség.

3. **Európai háttér, intézményi és tudományos hozzájárulások**

3.1. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy a szociális jogok európai pillérének 12. elve munkaviszonyának jellegétől és időtartamától függetlenül minden munkavállaló számára elismeri a „megfelelő szociális védelemre való jogosultságot". Ugyanezt a jogosultságot hasonló feltételek mellett az önálló vállalkozók esetében is elismeri. A tagállamoknak ezért ösztönzést és támogatást kell nyújtani nemzeti szociális védelmi rendszereik reformjához, hogy a munkaszerződés típusától függetlenül minden munkavállaló, valamint az önfoglalkoztatók számára is biztosítsák a szociális védelemhez való hozzáférést. Ezért az atipikus munkavállalók számára lehetővé kell tenni, hogy a tipikus munkavállalókéval egyenértékű védelemben részesüljenek, hogy ezáltal a járulékaik arányában elegendő és fenntartható ellátásokhoz jussanak.

3.2. E szociálpolitikai célkitűzés gyakorlati megvalósítása érdekében az EPSCO Tanács 2019. november 8-án elfogadta a szociális védelemhez való hozzáférésről szóló tanácsi ajánlást ([15]), amelyben azt ajánlotta a tagállamoknak, hogy minden munkavállaló és önálló vállalkozó élvezhesse az alábbiak előnyeit:

a) szociális védelmi rendszerek (a formális fedezet hiányosságainak megszüntetése);

b) halmozható vagy a rendszerek között átvihető jogok (tényleges fedezet);

c) elegendő ellátás, arányos hozzájárulással (megfelelőség);

d) megfelelő tájékoztatás a jogokról és a kötelezettségekről (átláthatóság).

3.3. A tanácsi ajánlás 19. pontja kéri a tagállamokat, hogy juttassák érvényre a meghatározott alapelveket, és nyújtsanak be tervet a nemzeti szinten meghozandó megfelelő intézkedésekről. 2022 decemberéig Luxemburg kivételével valamennyi tagállam benyújtott ilyen nemzeti végrehajtási tervet. Az EPSCO Tanács 2021 decemberében, az európai szemeszter keretében, majd a szociális védelemmel foglalkozó bizottság 2022 májusában megvitatta a nemzeti végrehajtási terveket. Konzultációra került sor a szociális partnerekkel is (2022. május).

([12]) COM(2023) 43 final.

([13]) Spasova, S., et al., *Access to Social Protection for People Working on Non-Standard Contracts and as Self-Employed in Europe. A Study of National Policies*, report from the European Social Policy Network for the European Commission, Luxemburg, 2017; M. Westerveld és M. Olivier (dir.), *Social Security outside the Realm of the Employment Contract. informal Work and Employee-Like Workers*, Cheltenham, Edward Elgar, 2019; I. Daugareilh, „Introduction: social protection for digital platform workers in Europe", *International Social Security Review*, vol. 74, n.° 3-4, különkiadás, 2021, 5–12. o.

([14]) *Non-Standard Employment around the World. Understanding Challenges, Shaping Prospects*, Genf, ILO, 2016, 18–19. o.

([15]) https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=hu&catId=89&furtherNews=yes&newsId=9478.

3.4. Az Európai Bizottság megvizsgálta, hogy eddig hogyan hajtották végre a tagállamok az ajánlás célkitűzéseit. Az EGSZB tudomásul veszi az e célból (2023 januárjában) közzétett jelentést ([16]), amely némi előrelépést és számos hiányosságot állapított meg. Az említett nemzeti végrehajtási tervek mellett az Európai Bizottság figyelembe vette az atipikus munka szociális védelmének javításához kapcsolódóan a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervekben meghatározott strukturális reformok célkitűzéseit.

3.5. Az EGSZB megjegyzi, hogy a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek felgyorsítják a digitális és zöld átállást. A digitális átállás előmozdítja a gazdaság és a digitális platformalapú munkavégzés bővülését. Ez jelentős lehetőségeket kínál a munkaerőpiacra történő belépésre és a kiegészítő jövedelemszerzésre, ami javítja a jövedelem szintjét, ugyanakkor a méltó életet akadályozó, szociális védelmi hiányosságokat is okoz, különösen a legkiszolgáltatottabb csoportok számára.

3.6. Az EGSZB úgy véli, hogy EUMSZ 151. cikke szerinti megfelelő szociális védelemre vonatkozó célkitűzés megvalósítása érdekében el kell mélyíteni a zöld átállás méltányos és eredményes kezelését, amihez ki kell igazítani és meg kell erősíteni a tagállamok már meglévő szociális biztonsági hálóit is – méghozzá az Európai Unió támogatásával és a különféle megfelelő szinteken folytatott szociális párbeszédet követően –, hogy ellensúlyozni lehessen az éghajlatváltozásnak a legkiszolgáltatottabb emberek, csoportok és területek jólétére gyakorolt hatásait.

3.7. 2022 eleje óta új kihívás jelent meg az európai gazdaságok, a társadalom és a védelmi rendszerek számára: az Oroszország Ukrajna elleni agresszív háborúja által kiváltott gazdasági és geopolitikai környezet. Ez a tartós konfliktus új szegénységi kockázatot jelent a már amúgy is kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartások számára, és még inkább azok számára, melyeknek tagjai alacsony képzettségűek, nem teljes munkaidőben dolgoznak, nem hagyományos vagy atipikus munkát végeznek vagy gazdaságilag inaktívak. Ezért az európai szemeszter keretében elő kell mozdítani a fenntartható és inkluzív nemzeti szociális védelmi rendszereket, mivel azok társadalmi és gazdasági előnyökkel is járnak. Az ilyen rendszerek fontosak a jól működő munkaerőpiacok szempontjából, mivel támogatást nyújtanak az életmenetet felborító események, például betegség vagy munkanélküliség esetén. Ugyanakkor ezek a rendszerek támogatni fogják a munkahelyváltást, és csökkenteniük kell a munkaképes személyek inaktivitási időszakait.

3.8. Az EGSZB megjegyzi, hogy az Európai Bizottság és a Tanács 2019 óta számos – többek között jogalkotási – kezdeményezést indított az atipikus munka védelmével kapcsolatban (a minimálbérek megfelelősége, az aktív befogadáshoz szükséges megfelelő minimumjövedelem előmozdítása, az átlátható és kiszámítható munkafeltételekről szóló irányelv, amely a szociális biztonságra vonatkozó információkat is tartalmaz, a platformalapú munkavégzés javításáról szóló irányelv stb.).

3.9. Az EGSZB nyugtázza, hogy az Európai Bizottság az európai szemeszter keretében nyomon követi a szociális védelemmel kapcsolatos kérdéseket. Emellett a szociális védelmi teljesítményfigyelő (amelyet a szociális védelemmel foglalkozó bizottsággal közösen fejlesztettek ki az EU-n belüli főbb szociális tendenciák azonosításához) minden évben meghatározza, hogy melyek azok a tagállamok, amelyeknek kulcsfontosságú társadalmi kihívással kell szembenézniük a szociális védelemhez való hozzáférés tekintetében.

4. **Általános megjegyzések**

4.1. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy gyakorlatilag az Európai Unió valamennyi tagállama ratifikálta az Európai Szociális Chartát, ami azt jelenti, hogy vállalták, hogy a Charta 12. cikkének (2. és 3. bekezdés) megfelelően „a társadalombiztosítás rendszerét legalább a társadalombiztosítás európai szabályainak ratifikációjához szükséges kielégítő szinten tartják fenn”, és „törekednek arra, hogy a társadalombiztosítási rendszert folyamatosan egyre magasabb szintre emeljék” ([17]). Ennek következtében elkötelezettek amellett, hogy a változó és versenyképes gazdaságok összefüggésében folyamatosan alkalmazkodjanak a munkaerőpiaci változásokhoz annak érdekében, hogy megfelelő, elégséges és fenntartható rendszerek révén mindenki számára méltányos szociális védelmet biztosítsanak. E törekvéseiket szükség esetén támogatni kell.

4.2. Az EGSZB az Európai Bizottság 2023. évi jelentésének fényében megjegyzi, hogy a szociális védelmi rendszerek túlnyomó többsége még mindig a hagyományos vagy tipikus munkahelyekre és munkavállalókra van tervezve (járulékalapú megközelítés). Ennek következtében a munkaerő egyre nagyobb része nem részesül megfelelő szociális védelemben, a munkaerőpiacon belüli kockázatosabb és kiszolgáltatottabb helyzete miatt (foglalkoztatott vagy önálló vállalkozó) vagy a fennálló munkaviszony típusából adódóan.

([16]) COM(2023) 43 final.
([17]) A (felülvizsgált) Európai Szociális Charta.

4.3. Az EGSZB megjegyzi, hogy az ajánlás végrehajtása tagállamonként rendkívül eltérő, és megerősíti a jelentős területi egyenlőtlenségeket. Az EGSZB osztja az Európai Bizottság azon aggodalmát, hogy a tagállamoknak csak egy kis része foglalkozik átfogó és következetes módon a valódi hozzáférés, a tényleges fedezet és a szociális védelem megfelelősége terén fennálló hiányosságokkal. Ezért e hiányosságok megszüntetése érdekében sürgősen fokozni kell és fel kell gyorsítani a jó kormányzás elvét szem előtt tartó végrehajtásra irányuló erőfeszítéseket. A rendszerek arra irányuló kiigazítása, hogy mindenki számára jobb hozzáférést biztosítsanak a szociális védelemhez, hosszú távú folyamat, amelyben részt vesznek a szociális partnerek és más érintett nemzeti szervezetek.

4.4. Az EGSZB üdvözli, hogy objektív mutatókat alkalmaznak az ajánlás elfogadása óta elért eredmények mérésére. Ezeket azonban naprakésszé kell tenni az átláthatóság javítása érdekében, mivel az atipikus munkavégzés számos kategóriája, például a mezőgazdasági és élelmiszeripari ágazatban végzett idénymunka esetében hiányosak az adatok (ideiglenes, kiküldött vagy időszakos munkavállalók). Ebből adódnak az Eurostatnál fennálló hiányosságok. Az alkalmazott mutatók aktualizálására való törekvés alapvetően fontos annak biztosításához, hogy azok összehasonlíthatóak és statisztikailag megbízhatóak legyenek.

4.5. Az EGSZB tudomásul veszi a tagállamok képviselői és a szociális partnerek közötti információcserét. Úgy véli azonban, hogy valamennyi uniós tagállamban javítani kell a szociális védelemhez való hozzáférés ellenőrzését, és tökéletesíteni kell a kockázatok bekövetkeztével, az ellátások igénybevételével, a formális fedezet és a megfelelőség terén mutatkozó hiányosságok számszerűsítésével kapcsolatban rendelkezésre álló információkat, tekintettel a tagállamokban fennálló helyzetek sokféleségére. A tagállamokat arra is ösztönözni kell, hogy dolgozzanak ki megfelelő szociális védelmi rendszereket az önfoglalkoztatók számára, és ösztönözzék is őket az összes felkínált rendszerben való részvételre.

4.6. Az EGSZB megjegyzi, hogy a szociális védelem egyes területein több a hiányosság. Ez vonatkozik a munkanélküli ellátásokra (13 tagállam), a betegségi ellátásokra (11) és az anyasági ellátásokra (9). Az érintett kategóriák közé tartoznak az alkalmi munkavállalók vagy az egyszerűsített, rövid távú szerződéssel rendelkező munkavállalók, az idénymunkások és az egyéb országspecifikus munkaszerződésekkel rendelkező munkavállalók. Emellett 19 tagállamban az önálló vállalkozók, 17 tagállamban pedig egyes atipikus munkavállalók esetében mondható el, hogy a szociális védelem legalább egy területe nem terjed ki rájuk.

4.7. Az EGSZB úgy véli, az Európai Bizottságnak fokozottan segítenie kellene a tagállamokat az azonosított akadályok kezelésében, hogy felül tudják vizsgálni és szükség esetén orvosolni tudják az atipikus munkavégzéssel kapcsolatos szociális védelmi hiányosságaikat. Amellett, hogy fenn kell tartani a megfelelő munkaerőpiaci rugalmasságot, bonyolult feladat a fedezet kiterjesztése az önálló vállalkozókra (különös tekintettel a munkanélküliségi és rokkantsági biztosításra), valamint bizonyos csoportokra, például a platform-munkavállalókra, a háztartási alkalmazottakra, a mezőgazdasági dolgozókra stb. Figyelembe kell venni a bevált gyakorlatokat.

4.8. Az EGSZB tudatában van annak, hogy az olyan intézkedések, amelyek célja, hogy úgy csökkentsék az atipikus szerződések alkalmazását, hogy közben ne vesszen el a vállalkozások és a munkavállalók számára kínálkozó rugalmasság se (ilyen intézkedéseket Hollandiában, Lengyelországban és Németországban vezettek be), hozzájárulnak a formális és hatékony fedezet hiányának enyhítéséhez. Az ilyen intézkedések közé tartozik a rövid távú vagy színlelt önfoglalkoztatói szerződések szociális és adóügyi ösztönzőinek csökkentése, a platformalapú munkavégzés szabályozása vagy a munkaügyi jogszabályok reformja a szegmentálódás kezelése érdekében. A helyes besorolás biztosítja a megfelelő szociális védelemhez való hozzáférést, és világosabb szabályozási környezetet teremt.

5. **Részletes megjegyzések**

5.1. Az EGSZB megjegyzi, hogy az Európai Bizottság jelentésében a 26 nemzeti végrehajtási terv áttekintése azt mutatja, hogy szinte mindegyik hivatkozik a szociális védelemhez való hozzáférés terén nemzeti szinten fennálló vagy fennmaradó hiányosságokra, ugyanakkor csak a tagállamok felében fedik le az összes csoportot és hiányosságtípust. Néhány tagállam úgy véli, hogy az ajánlás valamennyi rendelkezését (Bulgária és Svédország) vagy szinte valamennyit (Cseh Köztársaság, Franciaország, Magyarország, Ausztria és Lengyelország) végrehajtotta.

5.2. Az EGSZB aggodalommal állapítja meg továbbá, hogy a végrehajtási ütemtervek (akár elfogadták, akár előirányozták őket) országonként rendkívül eltérőek: 10 nemzeti végrehajtási terv egy fő szakpolitikai vagy jogalkotási intézkedésre összpontosít, 11 terv 3–8 intézkedést tartalmaz, és csak Belgium terve tartalmaz több mint 30 intézkedést. Csupán 13 tagállam tesz említést elfogadott intézkedésekről.

5.3. Az EGSZB szükségesnek tartja, hogy a nemzeti végrehajtási tervek figyelembe vegyék az atipikus munkavállalók összes csoportját, ne csak bizonyos csoportokat, és javasolja, hogy a meglévő hiányosságok csökkentése érdekében vizsgáljanak felül minden rendszert/szociális védelmi ágat. Tizenhét tagállam szelektíven kezeli a szociális védelem hiányosságait, és az önfoglalkoztatókra összpontosít.

5.4. Az EGSZB az Európai Bizottság jelentésének fényében megjegyzi, hogy a nemzeti végrehajtási tervek egy kis csoportja (így a belga, az észt és a ciprusi) részletes információkat tartalmaz minden egyes tervezett intézkedésről, a tagállamok többsége azonban nem részletezi a jövőre vonatkozóan bejelentett intézkedéseket. Az EGSZB kéri az Európai Bizottságot, hogy a különböző atipikus helyzetekre vonatkozó átláthatósági mutatók javítása érdekében legyen alaposabb a tervekhez szükséges minimális információk bekérése és értékelése során, elkerülve az újabb adminisztratív terheket.

5.5. Az EGSZB aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy csak korlátozott számú nemzeti végrehajtási terv említi meg a szociális partnereknek a terv kidolgozásába történő bevonását, és alig utalnak más érdekelt felekre, például a civil társadalmi szervezetekre. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy a szociális párbeszéd keretében, a szociális partnerekkel és a civil társadalmi szervezetekkel együtt hajtsák végre a nemzeti végrehajtási terveket.

5.6. Az EGSZB úgy véli, hogy a nemzeti végrehajtási tervek hatékonyabbak lehetnének, ha az Európai Bizottság előírná, hogy legyenek jobban összekapcsolva a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervekben előirányzott szakpolitikai intézkedésekkel és az európai szemeszter keretében hozott nyomonkövetési intézkedésekkel. Az EGSZB véleménye szerint ez az összekapcsolás maximalizálná a tervek pozitív hatását, és csökkentené az esetleges következetlenségeket. A tagállamok számára biztosítani kell ehhez a megfelelő támogatást.

5.7. Az ILO modellje szerint a megfelelő és fenntartható szociális védelmi rendszerek elengedhetetlenek ahhoz, hogy mindenki számára megfelelő életminőséget lehessen biztosítani. Az EGSZB ezért úgy véli, hogy előrelépésre kell ösztönözni a tagállamokat a szociális védelmi rendszerek terén, hogy azok ne csak a tipikus vagy atipikus munkavállalókra, hanem a polgárok összességére összpontosítsanak, a nemzeti gyakorlatok figyelembevételével. Ennek célja, hogy adott esetben egyetemesebb rendszerek felé lehessen elmozdulni, mindenkor biztosítva a megfelelő védelmet és e rendszerek pénzügyi fenntarthatóságát ([18]).

5.8. Az EGSZB azt ajánlja az Európai Bizottságnak, hogy a tisztességes munka és az élelmiszer-önrendelkezés összeegyeztetése érdekében javítsa az agrár-élelmiszeripari ágazatban dolgozó idénymunkások szociális védelmét, többek között azzal, hogy előmozdítja a tagállamok közötti kölcsönös tanulási tevékenységeket, egyebek mellett a be nem jelentett munkavégzés elleni küzdelem terén.

5.9. Az EGSZB megjegyzi, hogy az Európai Bíróság és a nemzeti bíróságok korlátozzák annak lehetőségét, hogy nemzeti jogszabályok révén pozitív intézkedések kerüljenek bevezetésre a szociális védelem terén a nemek közötti különbségek orvoslására. Ezért javasolja az Európai Bizottságnak és a Tanácsnak, hogy az aktuális körülményekhez igazítva újítsák meg a 79/7/EK irányelvet. Az EGSZB következésképpen arra kéri az Európai Bizottságot, hogy mielőbb értékelje a 79/7/EK irányelv végrehajtását, és adott esetben javasolja a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek, hogy az EUMSZ 157. cikkének (4) bekezdésével összhangban hozzák meg azokat a reformokat, amelyeket a legmegfelelőbbnek tartanak arra, hogy a tagállamok a szociális párbeszéd keretében előmozdítsák e különbségek hatékony kiigazítását.

5.10. Az EGSZB úgy véli, hogy a tagállamok közötti tapasztalatcsere további hasznos módot kínál az előrelépésre a nemzeti szociális védelmi rendszereknek az atipikus munkához való hozzáigazításával kapcsolatos bevált gyakorlatok terén, kiigazítva az esetlegesen fennálló egyenlőtlenségeket. Ezért kéri az Európai Bizottságot, hogy mozdítsa elő az ilyen kölcsönös tanulásra irányuló találkozókat, elősegítve adott esetben a nemzeti szociális partnerek és az EGSZB azokon való részvételét.

Kelt Brüsszelben, 2024. október 23-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

([18]) Például a tagállamokban alkalmazott minimumjövedelmek, beleértve a munkába való visszatérés megkönnyítését, összhangban a szociális jogok európai pillérének 14. elvével.

MELLÉKLET

Az alábbi módosító indítványok, amelyeket a vita során elutasítottak, a leadott szavazatok legalább egynegyedét megkapták (eljárási szabályzat 75. cikk (3) bekezdés):

1. módosító indítvány

SOC/802

Egyenlőtlenségek a szociális védelem terén

5.9. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
Az EGSZB megjegyzi, hogy az Európai Bíróság és a nemzeti bíróságok korlátozzák annak lehetőségét, hogy nemzeti jogszabályok révén pozitív intézkedések kerüljenek bevezetésre a szociális védelem terén a nemek közötti különbségek orvoslására. ***Ezért javasolja az Európai Bizottságnak és a Tanácsnak, hogy az aktuális körülményekhez igazítva újítsák meg a 79/7/EK irányelvet.*** Az EGSZB következésképpen arra kéri az Európai Bizottságot, hogy mielőbb értékelje a 79/7/EK irányelv végrehajtását, és ***adott esetben javasolja a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek, hogy*** az EUMSZ 157. cikkének (4) ***bekezdésével összhangban*** hozzák meg azokat a reformokat, amelyeket a legmegfelelőbbnek tartanak arra, hogy a tagállamok a szociális párbeszéd keretében ***előmozdítsák e különbségek hatékony kiigazítását***.	Az EGSZB megjegyzi, hogy az Európai Bíróság és a nemzeti bíróságok korlátozzák annak lehetőségét, hogy nemzeti jogszabályok révén pozitív intézkedések kerüljenek bevezetésre a szociális védelem terén a nemek közötti különbségek orvoslására. Az EGSZB következésképpen arra kéri az Európai Bizottságot, hogy mielőbb értékelje a 79/7/EK irányelv végrehajtását, és ***ösztönözze a tagállamokat, hogy*** az EUMSZ 157. cikkének (4) ***bekezdésében előírt pozitív intézkedések elfogadásával*** hozzák meg azokat a reformokat, amelyeket a legmegfelelőbbnek tartanak arra, hogy a tagállamok a szociális párbeszéd keretében ***kiigazítsák ezeket a különbségeket***.

Indokolás

A 79/7/EK irányelv felülvizsgálatának szorgalmazása helyett a szövegnek arra kell összpontosítania, hogy felkérjék a tagállamokat a megfelelő reformok végrehajtására. Az EUMSZ 157. cikkének (4) bekezdése kimondja: „Annak érdekében, hogy ténylegesen biztosítsák a teljes egyenlőséget a férfiak és nők között a munka világában, az egyenlő bánásmód elve nem akadályozza a tagállamokat abban, hogy bizonyos előnyöket nyújtó intézkedéseket tartsanak fenn vagy fogadjanak el abból a célból, hogy az alulreprezentált nem számára a szakmai tevékenységek folytatását megkönnyítsék, vagy hogy a szakmai előmenetelükben őket érő hátrányokat megakadályozzák vagy kiegyenlítsék.”

A szavazás eredménye:

Mellette:	82
Ellene:	90
Tartózkodott:	20

2. módosító indítvány

SOC/802

Egyenlőtlenségek a szociális védelem terén

1.5. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
Az EGSZB úgy véli, hogy a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréséről szóló, a tagállamoknak címzett tanácsi ajánlásban felvázolt út – amely nem zárja ki ***egy esetleges új szabályozási eszköz vizsgálatát*** – lehetővé teszi, hogy előrelépés történjen az alábbiak terén:	Az EGSZB úgy véli, hogy a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréséről szóló, a tagállamoknak címzett tanácsi ajánlásban felvázolt út – amely nem zárja ki ***esetleges további uniós intézkedések meghozatalát a fennmaradó kihívások kezelésére*** – lehetővé teszi, hogy előrelépés történjen az alábbiak terén:
a) megfelelő szociális védelmi rendszerek (a formális fedezet hiányosságainak megszüntetése);	a) megfelelő szociális védelmi rendszerek (a formális fedezet hiányosságainak megszüntetése);
b) halmozható vagy a rendszerek között átvihető jogok (tényleges fedezet);	b) halmozható vagy a rendszerek között átvihető jogok (tényleges fedezet);
c) elegendő ellátás, arányos hozzájárulással (megfelelőség);	c) elegendő ellátás, arányos hozzájárulással (megfelelőség);
d) megfelelő tájékoztatás a jogokról és a kötelezettségekről (átláthatóság).	d) megfelelő tájékoztatás a jogokról és a kötelezettségekről (átláthatóság).

Indokolás

Tekintettel a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréséről szóló tanácsi ajánlás végrehajtásáról szóló európai bizottsági jelentés következtetéseire, nem szükséges utalni egy esetleges új szabályozási eszköz vizsgálatára. A jelentésben többek között a következők szerepelnek:

— A tanácsi ajánlás szerepet játszott abban, hogy lendületet kapjon a régóta fennálló nemzeti szociális védelmi rendszerek módosítása.

— Az ajánlásnak minden eddiginél nagyobb szerepe van annak biztosításában, hogy a szociális védelmi rendszerek alkalmasak legyenek arra, hogy az aktív népesség nagy részét megvédjék a gazdasági sokkhatásokkal szemben.

— A tanácsi ajánlás végrehajtásának mind uniós, mind nemzeti szinten szélesebb körű társadalmi-gazdasági szakpolitikákban kell gyökereznie. Fontos, hogy egyes tagállamok kihasználták az ajánlás és a kapcsolódó nemzeti végrehajtási tervek kidolgozási folyamata kínálta alkalmat a szociális védelmi rendszerek általános reformjának átgondolására, végrehajtására vagy előkészítésére.

— A rendszerek arra irányuló kiigazítása, hogy mindenki számára jobb hozzáférést biztosítsanak a szociális védelemhez, hosszú távú folyamat, amelyben részt vesznek a szociális partnerek és más érintett nemzeti szervezetek.

— A jelentés célja, hogy viták induljanak arról, hogy miként lehet kezelni a fennmaradó kihívásokat, és hogy az EU hogyan támogathatná ezeket az erőfeszítéseket.

A szavazás eredménye:

Mellette:	81
Ellene:	105
Tartózkodott:	12

3. módosító indítvány

SOC/802

Egyenlőtlenségek a szociális védelem terén

1.9. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
Az EGSZB megjegyzi, hogy az Európai Bíróság és a nemzeti bíróságok korlátozzák annak lehetőségét, hogy nemzeti jogszabályok révén pozitív intézkedések kerüljenek bevezetésre a szociális védelem terén a nemek közötti különbségek orvoslására. ***Ezért javasolja az Európai Bizottságnak és a Tanácsnak, hogy az aktuális körülményekhez igazítva újítsák meg a 79/7/EK irányelvet.*** Az EGSZB következésképpen arra kéri az Európai Bizottságot, hogy mielőbb értékelje a 79/7/EK irányelv végrehajtását, és ***adott esetben javasolja a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek, hogy*** az EUMSZ 157. cikkének (4) ***bekezdésével összhangban*** hozzák meg azokat a reformokat, amelyeket a legmegfelelőbbnek tartanak arra, hogy a tagállamok a szociális párbeszéd keretében ***előmozdítsák e különbségek hatékony kiigazítását***.	Az EGSZB megjegyzi, hogy az Európai Bíróság és a nemzeti bíróságok korlátozzák annak lehetőségét, hogy nemzeti jogszabályok révén pozitív intézkedések kerüljenek bevezetésre a szociális védelem terén a nemek közötti különbségek orvoslására. Az EGSZB következésképpen arra kéri az Európai Bizottságot, hogy mielőbb értékelje a 79/7/EK irányelv végrehajtását, és ***ösztönözze a tagállamokat, hogy*** az EUMSZ 157. cikkének (4) ***bekezdésében előírt pozitív intézkedések elfogadásával*** hozzák meg azokat a reformokat, amelyeket a legmegfelelőbbnek tartanak arra, hogy a tagállamok a szociális párbeszéd keretében ***hatékonyan kiigazítsák ezeket a különbségeket***.

Indokolás

A 79/7/EK irányelv felülvizsgálatának szorgalmazása helyett a szövegnek arra kell összpontosítania, hogy felkérjék a tagállamokat a megfelelő reformok végrehajtására. Az EUMSZ 157. cikkének (4) bekezdése kimondja: „Annak érdekében, hogy ténylegesen biztosítsák a teljes egyenlőséget a férfiak és nők között a munka világában, az egyenlő bánásmód elve nem akadályozza a tagállamokat abban, hogy bizonyos előnyöket nyújtó intézkedéseket tartsanak fenn vagy fogadjanak el abból a célból, hogy az alulreprezentált nem számára a szakmai tevékenységek folytatását megkönnyítsék, vagy hogy a szakmai előmenetelükben őket érő hátrányokat megakadályozzák vagy kiegyenlítsék.”

A szavazás eredménye:

Ugyanaz, mint az 5.9. pontra vonatkozó 1. módosító indítvány esetében (összefüggő módosítások)